



Универзитет у Београду  
**Шумарски факултет**

# План управљања Споменика природе „Арборетума Шумарског факултета“

за период 2011-2020. године



Београд  
2011. године



Универзитет у Београду  
Шумарски факултет

**ПЛАН УПРАВЉАЊА**  
**СПОМЕНИК ПРИРОДЕ *АРБОРЕТУМ ШУМАРСКОГ ФАКУЛТЕТА***

Руководилац	Проф. др Милан Медаревић
Обрађивач	Мр Снежана Обрадовић, дипл. инж. шумарства
Консултанти	Марија Трикић, дипл. инж. пејзажне архитектуре Гордана Јанчић, дипл. инж. шумарства
Техничка обрада	Биљана Пешић, дипл. инж. шумарства

Декан

Проф. др Милан Медаревић



## Садржај

Увод	1
I. Приказ главних природних и створених вредности	2
II. Оцена стања животне средине Преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја	4
III. Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја. Анализа и оцена услова за остваривање циљева	6
IV. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности	7
V. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада	8
VI. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора	11
VII. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта	13
VIII. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја	16
IX. Студијска (истраживачку), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности	17
X. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности	18
XI. Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене	19
XII. Финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења	21
XIII. Литература	24
XIV. Картографски приказ Споменика природе <i>Арборетум Шумарског факултета</i>	25

## Увод

На основу члана 41. став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10), чл. 25 и 31. Статута града Београда („Службени лист града Београда“, бр. 39/08 и 6/10), Скупштина града Београда донела је *Решење о проглашењу заштићеног подручја „Арборетум Шумарског факултета“* у Београду (бр. 501-515/110-С дана 7. јула 2011. године).

Заштићено подручје сврстано је у III (трећу) категорију као заштићено подручје од локалног значаја, са установљеним режимом заштите II (другог) степена.

Као Споменик природе проглашен је заштићеним због јединствене, ботанички разноврсне збирке дендрофлоре на отвореном простору и ради очувања и унапређења генофонда аутохтоне, алохтоне и егзотне дендрофлоре, као и ретких, ендемичних и реликtnих врста, намењених научноистраживачком раду и образовању.

Управљање заштићеним подручјем поверено је Универзитету у Београду Шумарском факултету. На основу одредаба чл. 51. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10) и чл. 9. Акта о проглашењу заштите, утврђена је обавеза Управљача да изради План управљања за период од 10 година.

*План управљања заштићеног подручја је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја.*



## I. Приказ главних природних и створених вредности

Арборетум Шумарског факултета у Београду представља створену ботаничку вредност на некадашњем станишту мешовитих аутохтоних шума сладуна и цера (*Querceto-frainetto cerris subass. aculeatetosum* Jov.= syn. *Rusco-Quercetum frainetto-cerris* Jovanović, 1951). Просторно и функционално је повезан у систем градског зеленила. Препознатљив је превасходно по едукативној и научној намени, затим биоэколошкој, санитарно-хигијенској, културној и естетској.

Основан је током 1955. и 1956. године, одмах након пресељења факултета из зграде Пољопривредног факултета у Земуну на Баново брдо. Проф. др Бранислав Јовановић са сарадницима, проф. др Александром Туцовићем и проф. др Емилијом Вукићевић, пројектовао је на окућници Шумарског факултета површину специфичне намене у циљу успостављања разноврсности дендрофлоре, сходно основној дефиницији. Тако је применом планске садње створена изузетно вредна колекција са ретким дендролошким материјалом, које чине бројне аутохтоне и алохтоне врсте, као и врсте егзота. Пројектну документацију сачинили су архитекте Бранко Петричић и Никола Гавриловић.

Арборетум са расадником и стакларом припадао је Наставној бази Београд. Према Статуту Шумарског факултета број 01-9843/1 од 24.10.2006. године, Арборетум је припојен Катедри екологије шума - одсек Шумарство. Објекат инсектаријума припада Катедри заштите шума и Катедри заштите декоративног биља.

Представља значајан део средње зоне урбаног ткива града Београда (југозападно од старог београдског језгра). По положају заузима благе северозападне падине Кошутњака, изнад леве обале Топчидерске реке, и делом је оивичен насељима и градском инфраструктуром. Цео простор Арборетума је у благом нагибу до 6°, на експозицији север-североисток, са просечном надморском висином од око 112 m.

Положај Арборетума је дефинисан са више путних праваца. Ограничен је улицама Пожешком са севера (по рангу градска саобраћајница), Кнеза Вишеслава са запада, и улицом Чеде Миндеровића (југ). Са источне стране оивичен је градском шумом Кошутњак. Шумарски факултет заједно са Арборетумом наслања се на простор означен као „Просторно културно-историјска целина Топчидер“.

Споменик природе се налази на катастарској парцели бр. 10033/1, КО Чукарица, и захвата површину од 6 ha 69a 62 m<sup>2</sup>, у власништву је Републике Србије као државни облик својине.

Просторна структура природног добра дефинисана је са две целине:

- испарцелисана поља (А, В, С, D, Е, F, G, H, I, O) укупне површине 3,56 ha
- зона проширења-слободна површина налик шуми укупне површине 3,13 ha.

Богатство дендрофлоре чини 1841 представник са 242 врсте и унутарврсна таксона у испарцелисаном делу. У оквиру истог налази се алпинум (површине 55,54 m<sup>2</sup> и 62,52 m<sup>2</sup>, на пољима H и O) као јединствена геолошка, ботаничка и дендролошка колекција са преко 80 врста перенског засада и преко 40 врста декоративних четинара и лишћара.

Арборетум у оквиру урбаног предела, има велики значај јер је природи блиско станиште, док са великим учешћем у постојећем свеукупном систему зеленила подсећа

на природне екосистеме подручја Београда. Има изузетну амбијенталну вредност, а доприноси и регулисању и побољшању микроклиматских услова.

На простору Србије постоји изузетно мали број арборетума или других уређених зелених површина где би заинтересовани могли да се упознају са импозантним богатством дендрофлоре Балкана и многобројним алохтоним врстама и егзотама које је могуће узгајати у нашим климатским условима. Арборетум Шумарског факултета, поред ботаничке баште „Јевремовац“, је један од најзначајнијих, најрепрезентативнијих и, свакако, најинструктивнијих објеката те намене.

Специфичност Арборетума Шумарског факултета огледа се, првенствено, у томе што овај објекат има значајну улогу у наставном програму свих одсека Шумарског факултета у Београду. Одсек за шумарство и Одсек за еколошки инжењеринг у заштити земљишних и водних ресурса примењују програм предмета Дендрологија, а Пејзажна архитектура и хортикултура програм предмета Декоративна дендрологија.

Битно је нагласити да се у Арборетуму одвија и део практичне и теренске наставе из низа других научних дисциплина, са свих одсека Факултета. Исто тако, на овим површинама постављају се огледна поља за мултидисциплинарни научно-истраживачки рад: за потребе разних научних и стручних пројеката, као и израде дипломских радова, магистарских теза и докторских дисертација.

У тзв. зони проширења која није испарцелисана по пољима, односно није планирана као типична површина Арборетума планиран је највећи део радова и делатности. Од тих делатности, на првом месту се издвајају активности на уређењу простора, реконструкцији објекта инсектаријума, радови из области научно-истраживачке делатности, и формирање трајне берзе расадничарске производње.



## II. Оцена стања животне средине Преглед конкретних активности, делатности и процеса који могу представљати фактор угрожавања заштићеног подручја

---

Комплекс природног добра налази се унутар градске структуре, на окућници факултета, формиран са специфичном наменом за едукацију студената и научни рад. Постојећа ограда, у физичком смислу, представља јасно утврђену границу и штити просторни обухват заштићеног подручја. Самим тим регулисан је и приступ и кретање унутар комплекса.

У складу са наменом Арборетум је редовно одржаван простор чије стање зависи од активности и мера које се спроводе првенствено унутар његових граница.

Стање животне средине природног добра је задовољавајуће са аспекта здравственог стања станишта и врста које га сачињавају. Тренутно не постоји перманентан мониторинг станишта, осим у смислу праћења угрожености фитопатолошких и ентомолошких обољења.

Потенцијални фактори угрожавања на простору Арборетума могу бити природног и антропогеног порекла. Активности и процеси који имају директан или индиректан (потенцијални) утицај на природно добро су следећи:

- \* снеголоми, снегоизвале, ветроломи, ветроизвале,
- \* биљне болести и штеточине (напади губара, мразовца и др.),
- \* пожари (антропогеног и природног порекла),
- \* сушење дендрофлоре услед климатских промена,
- \* нарастајући процес урбанизације (непланска градња). Унајближој околини изражена је изградња стамбених објеката високе спратности,
- \* планирање других објеката или проширење у оквиру комплекса који не одговарају намени и заузимају велике површине,
- \* неовлашћена сеча (шумска крађа),
- \* загађење земљишта отпадним водама (последица лоше инфраструктуре) и ваздуха.

Изградња нових објеката унутар активне површине Арборетума установљена је Решењем о проглашењу заштићеног подручја. Ограничиће се на одржавање постојећег система стаза, на изградњу нових стаза у делу Арборетума до источне ограде који је у доброј мери запуштен и садашњим изгледом не упућује на рационално коришћење у складу са наменом.

Део површине од око 0,5 ha у североисточном углу Арборетума који је очишћен у припремном периоду од отпада ће се посебним пројектом привести намени поштујући посебно чл. 5 Решења о проглашењу заштићеног подручја.

Постојећи инфраструктурни објекти – инсектаријум, расадник, Дунеманове леје ће се унутар постојећих габарита реконструисати, чиме се неће иницирати никакав негативан утицај на повољно затечено стање Споменика природе.





### III. Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја

#### Анализа и оцена услова за остваривање циљева

---

Основни дугорочни циљ је директно везан за наслов овог поглавља и односи се на заштиту, очување и унапређење и одрживи развој, односно коришћење Арборетума Шумарског факултета као Споменика природе - трајног добра Београда.

Циљ заштите Арборетума је омогућавање едукације и научног истраживања, као и очувања створене биолошке разноврсности. У том смислу, дугорочни циљеви односе се и на проширење садржаја у смислу дендродиверзитета у сврху намене природног добра.

Одрживо коришћење дугорочно је везано за функције Арборетума које су утврђене његовим оснивањем 1955. године, актуелизоване Студијом заштите 2010. године и утврђене Решењем о проглашењу заштићеног подручја 2011. године, а пре свега се односи на едукативну (коришћење), научноистраживачку функцију, културну, естетску и еколошку функцију (посебно заштиту биоразноврсности).

У оквиру концизно претпостављеног одрживог коришћења садашњи ограничен обим проширио би се, уз прописане услове, на могућност коришћења свих заинтересованих субјеката, пре свега у едукативном смислу свих нивоа школовања и усмерења којима је ово актуелна проблематика.

У односу на културну, естетску и рекреативну функцију дугорочно ће се обезбедити коришћење свих слојева друштва, и не само становништва Београда. У том смислу, Арборетум ће бити изузетан промотивни објекат, укључен у туристичку понуду Београда, инкорпорирану у линију Ада Циганлија-Арборетум-Кошутњак. Северна граница Арборетума може бити један од важнијих видиковаца са погледом на „Мост на Ади“.

Остварење дугорочних циљева заснива се на постојећим основама и створеним претпоставкама за обезбеђење услова. С обзиром на функцију и дугу историју постојања у оквиру Шумарског факултета Универзитета у Београду, део циљева је већ остварен. Ово се посебно односи на едукативну, научноистраживачку, културну и естетску функцију.

## IV. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности

---

Једна од основних претпоставки обезбеђивања одрживог управљања Спомеником природе је израда Годишњих програма управљања, чиме ће се обезбедити операционалност циљева, мера и планова утврђених овим Планом управљања. Унутар и Плана управљања и Годишњих програма приоритетне активности су:

- ④ формирање управног тела Арборетума,
- ④ израда планске и инвестиционо-техничке документације,
- ④ израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења,
- ④ инвентаризација и свеобухватно вредновање свих садржаја Арборетума,
- ④ обављање практичне наставе студената Шумарског факултета, као и других студената и ученика чије струке могу да користе основне вредности Арборетума у едукативном смислу,
- ④ успостављање мониторинга (катастра) врста које су основна вредност Арборетума,
- ④ успостављање мониторинга здравственог стања врста и станишта на коме се налазе,
- ④ одржавање објекта Арборетума у функцији наменског коришћења,
- ④ обнова инвентара, односно контролисани унос и коришћење флоре,
- ④ уклањање примерака који не задовољавају здравствене, естетске и функционалне критеријуме, и у том смислу замена једне јединке другом,
- ④ реконструкција постојећих инфраструктурних објеката у мери која не угрожава основне вредности Арборетума и његове функције,
- ④ чување основних вредности Арборетума од свих облика угрожавања,
- ④ стварање услова за коришћење Арборетума у туристичке и рекреативне сврхе,
- ④ израда и реализација маркетиншке презентације Арборетума,
- ④ успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру националне и међународне мреже заштићених подручја.

## V. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада

---

Циљ заштите Арборетума је омогућавање едукације студената Шумарског факултета Универзитета у Београду и других комплементарних струка и различитих образовних нивоа и узраста и научног истраживања, као и очување и унапређење фонда створене биолошке разноврсности. Арборетум је значајан и са аспекта мониторинга, аклиматизације и натурализације алохтоних и егзотних врста у Београду, а и шире у нашој земљи. Осим тога, специфичан је биоиндикатор градске средине и вредна површина намењена едукацији и научноистраживачком раду.

Научноистраживачки и образовни рад су основне делатности управљача на подручју Арборетума, који ће у будућем периоду настављају са активностима на:

- ▶ детаљнијем сагледавању природних вредности комплекса, усклађености и међуусловљености елемената који га сачињавају, ако и мерама за њихово унапређење,
- ▶ реализацији заштите највреднијих раритетних старих примерака, добрих естетских вредности, са акцентом на аутохтоне, и
- ▶ заштити постојећег и уносу сертификованог биљног материјала, као и генофонда. Израда пројекта уношења нових примерака вредне, значајне и потребне дендрофлоре у циљу обогаћивања биљног фонда.

Сажете карактеристике Арборетума, препознате као вредности и са аспекта научноистраживачког рада, су:

- *Аутентичност* - садржана је у основној намени природног добра. Представља јединствен, динамичан и посебно вредан, радом подигнут комплекс у функцији едукације и научних истраживања, у урбаној средини града Београда. Присутност великог броја врста различите биологије на малом простору, упућује на могућности праћења њихове морфологије, динамике раста и развоја, размножавања, фенолошких појава, специфичних ценолошких веза, конкуренције и степена аклиматизације.
- *Репрезентативност* – огледа се првенствено у флористичкој разноврсности створеној на окућници једног од најстаријих факултета у Београду. Овој суштинској вредности доприносе специјски диверзитет (бројне ретке, ендемичне и реликтне врсте) и старост појединих примерака, који заједно указују на повољне процесе аклиматизације.
- *Реткост* - јединствен репрезентативан пример очуване и вештачки одгајане збирке, која је намењена едукативном и научно-истраживачком раду.
- *Пејзажна атрактивност* – Свака јединка у оквиру Арборетума је визуелно атрактивна и добро прилагођена условима створене средине. Све заједно, услед јединственог доживљаја простора, чине простор Арборетума посебно атрактивним и доприносе укупној пејзажној вредности овог дела града. Пејзажна атрактивност се заснива првенствено на учешћу великог броја различитих врста, различите биологије и фенолошких карактеристика.

Арборетум представља део јавног простора изузетних ликовно-амбијенталних вредности, и веома је значајан у смислу дефинисања идентитета овог дела града. Јединствена композиција пружа утисак природности, која је неопходна урбаним срединама за очување везе човек-природа.

- *Разноликост и разноврсност* – Након пола века трајања и постојања овог природног добра, утрђено је да у њему данас егзистира око 250 таксона са 1841 представником дендрофлоре. Варирање броја таксона и примерака праћено је изменом површине Арборетума, што указује на динамику екосистема и потребе едукативног и научно-истраживачког рада. Изузетан је степен разноликости животних форми, од зељастих до дрвенастих, као и степен заступљености врста из различитих крајева света - од аутохтоних до алохтоних врста и егзота.
- *Степен очуваности добра* - Постојећи биљни фонд је доброг здравственог стања, кондиције и виталности, што указује на висок степен прилагођавања станишним условима Арборетума и адекватној примени мера неге неопходних за овакву врсту објекта. На појединим местима, која нису обухваћена перманентним мерама одржавања (зона проширења), уочава се природна обнова.

У складу са приоритетним наменама Арборетума - едукативна и научноистраживачка, проистичу и следеће функције природног добра:

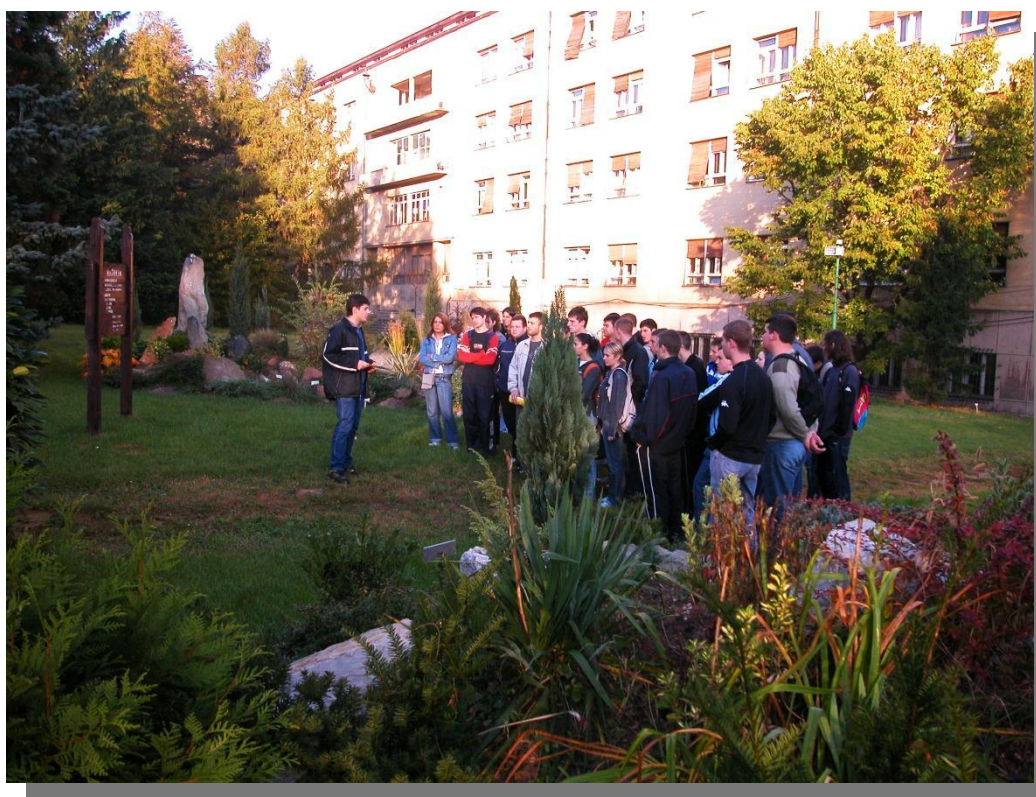
- *Васпитно-образовна функција* - Арборетум првенствено представља наставну базу за Универзитета у Београду Шумарски факултет и друге образовне установе. Пратећа улога је образовна за ширу јавност у циљу упознавања са карактеристикама и вредностима Арборетума (аутохтоних и алохтоних врста). У вези с тим значајна је и
- *Културна функција* овог објекта. Поред „пасивне“ наставе, корисници имају могућност да се едукују у овом објекту уз активан рад на појединим наставним и истраживачким проблемима.
- *Научно-истраживачка функција* огледа се у праћењу и спровођењу различитих научних истраживања, као што су фенолошка, фитоценолошка, еколошка, развојна и истраживања на пољу природних процеса и конзервационе биологије, истраживања из низа других научних дисциплина које се изучавају на Шумарском факултету, али и другим факултетима. Праћење стања и даља истраживачка делатност одвијаће се у оквирима:

- ∞ праћења стања природе и елемената животне средине,
- ∞ праћења стања живог света на простору заштићеног природног добра – биомониторинг,
- ∞ даљих истраживања природних карактеристика Арборетума као Споменика природе.

- *Естетска функција* се огледа како у естетско-физиономским вредностима појединачних врста, тако и целокупног Арборетума. Разноврстан амбијент и разнолика композиција су представљене сменом шумских целина са травнатим површинама, жбуњем и алпинумима. Слика Арборетума је променљива, динамична и колоритна услед различитих периода цветања, листања и плодношења. Алпинум као посебан објекат геолошке и ботаничке колекције,

прошаран је мноштвом декоративних култивара и декоративних лишћарских и четинарских врста, и представља визуелни репер у оквиру арборетума.

- *Еколошка функција* - Као зелени комплекс и део шума и зеленила Београда скоро у центру града, на површини од 6,69 ha у урбаној средини, има изузетан еколошки значај, за побољшање санитарно-хигијенских и микроклиматских услова, ублажавање температурних екстрема и повећање животног комфора.



## VI. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора

---

Вредност добра Арборетума Шумарског факултета у Београду, као споменика природе, која опредељује садашње и будуће коришћење јесте у очувању аутохтоних и алохтоних врста, у функцији општег и специјалног образовања, као и разради метода за размножавање и реинтродукцију врста аутохтоне и алохтоне вегетације заштићених и угрожених врста; остваривању услова за уношење нових врста, заштити генофонда, нарочито ретких, угрожених и заштићених биљних врста; у функцији научног рада из домена одсека Шумарског и сродних факултета.

Као Споменик природе, Арборетум, својим основним садржајем, може да омогући учешће школске, средњошколске омладине, студената и грађанства, у различитим манифестацијама везаним за едукацију, очување и унапређење животне средине, културно-уметничка дешавања, промотивне акције у подизању јавне еколошке свести, да омогући одржавање семинара и предавања итд.

Концепт уређења и коришћења Арборетума условљен је наменом, сталним присуством људи и опреме у циљу едукације и научног рада, као и посете и екскурзије под контролом и у организацији Управљача.

У складу са успостављеним режимом заштите, којим је дефинисано коришћење, уређење и унапређење заштићеног подручја, планиране активности су следеће:

- ④ обнова и проширење биљног фонда за потребе научноистраживачког рада;
- ④ уношење нових врста на начин којим ће се осим едукативних, постићи бољи визуелни ефекти појединих примерака и групација дрвећа и жбуња;
- ④ уношење нових садржаја везано за постојећи биљни фонд, а све у циљу промовисања и подизања еколошке свести посетилаца;
- ④ контролисано коришћење дендрофлористичког капацитета Арборетума;
- ④ успостављање новог динамичног распореда стаза и алеја, те и других елемената композиције (клубе и површине за одмарање, надстрешнице, цветњаци, водене површине, систем осветљења, фонтана, видео-надзор, итд.);
- ④ поплочавање главне стазе између алпинума кулијеом, изградња летње позорнице и учионице;
- ④ реконструкција дела ограде и постављање нове одговарајуће;
- ④ адекватно означавање примерака биљних врста;
- ④ уређење алеја, стаза, нових парцела за унешене примерке дрвећа, жбуња и цветног материјала, формирање розаријума;
- ④ реконструкција објеката на површини Арборетума (зграда инсектаријума, хидрантска мрежа, систем осветљења, рефлектори, Дунеманове леје у расаднику итд.);
- ④ постављање огледних површина;

- Q организовање образовних посета основних, средњих и стручних школа, студената Универзитета у Београду и других факултета у земљи, иностране стручне посете, заинтересовани грађани и посетиоци, укључивање у туристичку понуду Београда.

За све ове радове, а у складу са пратећим планским актима, и на основу урађене пројектне документације, прибавиће се сагласности Секретаријата за заштиту животне средине града Београда и Завода за заштиту природе Србије.





## VII. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта

---

Према Генералном урбанистичком плану Београда 2021, Арборетум Шумарског факултета издвојен је и сврстан у ред посебних зелених комплекса, односно зелену збирку дендрофлоре на отвореном. Са статусом јединствене антропогене творевине, планом су предвиђене и дозвољене специфичне мере у циљу унапређења, одржавања и очувања: уређивање сагласно предвиђеној намени и опремање објектима искључиво у функцији одржавања, истраживања и едукације, реконструкција и обнова постојећих стаза и објеката, санитарна сеча стабала, реконструкција и подизање нових вртно-архитектонских елемената и опреме и ограђивање.

Према Закону о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10) и у складу са Решењем о проглашењу заштићеног подручја „Арборетум Шумарског факултета“, на целокупној територији утврђен је **II (други) СТЕПЕН ЗАШТИТЕ**, у коме се:

*Заштита спроводи на делу заштићеног подручја са делимичном измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја. У II степену заштите могуће су управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности његових природних станишта, популација и екосистема, као и контролисане традиционалне делатности које током свог одвијања нису угрозиле примарне вредности простора.*

Режим заштите спроводи се као активна заштита заштићеног подручја и **ЗАБРАЊУЈУ** све радове и активности које угрожавају или мењају његова обележја и својства, односно примарне вредности заштићеног подручја, а нарочито:

1. промена намене простора и вршење активности које нису усклађене са његовом наменом;
2. извођење инвестиционих, грађевинских и других радова у заштићеном подручју, укључујући реконструкцију постојећих објеката, без техничке документације која је одобрена у складу са законом и Решењем о заштити;
3. извођење радова и радњи које могу угрозити вегетацију, а нарочито:
  - сеча дрвећа и шибља, изузев сувог и болесног, уз претходно прибављене услова организације за заштиту природе Србије,
  - ломљење грана, оштећивање коре, кидање лишћа или друге радње које могу нарушити постојеће стање дендрофонда или угрозити његов биолошки опстанак,
  - раскопавање и уништавање кореновог система,
  - увођење паса у заштићено подручје;
4. употреба хемикалија и биоцида, осим средстава за заштиту и третман биља у случају обољења појединачних примерака;
5. одлагање и бацање комуналног, грађевинског, амбалажног и других врста отпада, просипање хемијских супстанци, отпадних вода и материја, земље и

сличних материјала који могу утицати на вредност и квалитет или умањити естетска својства заштићеног подручја;

6. ложење ватре или организовање и обављање других активности које могу оштетити постојеће стање или уништити заштићено подручје;
7. друге радње и активности које нису у складу са наменом простора или по оцени организације за заштиту природе могу угрозити обележја и својства заштићеног подручја.

У оквиру установљеног режима заштите II степена **дозвољава** се спровођење посебних мера заштите, коришћења и развоја заштићеног подручја, као и интервенције у циљу укупног унапређења заштићеног подручја без последица по његове примарне вредности, и то:

1. контролисани унос и коришћење флоре у циљу научноистраживачког рада;
2. интродукција нових врста и реинтродукција заштићених и угрожених врста за образовну намену, уз претходно обезбеђење услова за њихово извођење;
3. уклањање примерака који не задовољавају здравствене, естетске и функционалне критеријуме (болесна, престарела, деформисана, закржљала стабла), као и замена једне врсте другом ако је то стручно оправдано;
4. редовно извођење биолошко-техничких мера заштите и неге (прихрањивање, заливање, третман против фитопатолошких и ентомолошких обољења и сл.), које су неопходне за одржавање виталности дрвећа и жбуња, а у циљу заштите и унапређења заштићеног подручја;
5. контрола и праћење стања и развоја популација биљних врста, нарочито природних реткости;
6. извођење образовних програма и пројеката;
7. радови на санацији и ревитализацији на основу посебних програма и пројеката одобрених у поступку утврђеном законом;
8. израда хербаријума;
9. обнова постојећег система стаза, планирање и изградња нових;
10. постављање осветљења, видео надзора и нове хидрантске мреже;
11. успостављање система загревања постојећег стакленика;
12. обезбеђивање услова и посебних мера заштите за различите видове презентације и ограничене доступности заштићеног подручја широј јавности;
13. друге мере, радови и активности одобрени у складу са законом.

Извођење инвестиционих и других радова у заштићеном природно добру, односно реконструкција постојећих објеката, може се вршити на основу одобрене техничке документације израђене у складу са претходно прибављеним условима заштите природе и другим условима у складу са законом.



## VIII. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја

Програмске активности на промоцији Арборетума су усмерене на упознавању стручне јавности и институција у оквиру локалне самоуправе о значају и вредности заштићеног подручја кроз пружање конкретних информација, популарисање природних и културних вредности. Нарочита пажња ће се посветити сарадњи са урбанистичким институцијама у смислу обавештености о конкретним урбанистичким плановима који су у додиру или директно везани за подручје Споменика природе.

Остваривање промотивних активности одвијаће се кроз:

- ∞ израду web презентације,
- ∞ израду штампаног материјала (лифлети, флајери, разгледнице, брошуре,...),
- ∞ промоцију путем мултимедијалних презентација, изложби,...
- ∞ издавање промотивног DVD-а,
- ∞ сарадњу са медијским кућама,
- ∞ организовање акција поводом обележавања значајних датума,
- ∞ презентацију на општини Чукарица,
- ∞ презентација за основне и средње школе,
- ∞ организовање трибина и округлих столова,
- ∞ организовање интерних конкурса за уређење.



## **IX. Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности**

---

Закон о заштити природе дефинише обавезе управљача у смислу израде управљачких докумената за заштићено подручје. То су:

- ∞ План управљања заштићеним подручјем (за период од десет година),
- ∞ Годишњи програм управљања заштићеним подручјем којим се реализује Програм управљања за одређену годину,
- ∞ Извештај о остваривању Плана управљања заштићеним подручјем,
- ∞ Извештај о остваривању Годишњег програма управљања заштићеним подручјем,
- ∞ Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби за заштићено подручје,
- ∞ Правилник о накнадама за коришћење природних вредности и услуга заштићеног подручја.

У оквиру управљања заштићеним подручјем, а у циљу спровођења заштите, развоја, унапређења, стављања у функцију природног добра и решавања могућих конфликта интереса, потребно је извести и следеће активности:

1. Израдити документациону основу:
  - ажурирати катастар и стање власништва заштићеног подручја,
  - дигитализацију до сада урађених тематских карата,
  - утврђивање стања изградње на заштићеном подручју и правног статуса постојећих објеката,
  - креирање интегрисаног информационог система о Арборетуму,
2. Израдити пројекат уношења нових примерака вредне, значајне и потребне дендрофлоре у циљу обogaћивања биљног фонда,
3. Израдити пројекат санације, реконструкције и ревитализације Арборетума,
4. Израдити Пројекат мониторинга.

## **Х. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности**

---

С обзиром на чињеницу да се Арборетум налази у државном облику својине, а корисник је Универзитет у Београду Шумарски факултет, сарадња на свим институционалним нивоима је већ остварена у смислу сарадње на очувању и унапређењу вредности Арборетума.

Сарадња ће се успоставити са општином Чукарица с обзиром на положај и значај заштићеног подручја у едукативном и културном смислу, али и у циљу заштите кроз урбанистичка планска акта.

Сарадња са заинтересованим странама подразумева успостављање заједничког интереса на заштити подручја, поштовање успостављеног режима заштите и коришћења и стварање услова за подизање нивоа свести становништва о значају заштићеног подручја.

Унапређење заштићеног подручја подразумева успостављање даље сарадње са надлежним и заинтересованим институцијама:

- ∞ град Београд,
- ∞ општина Чукарица и друге градске општине,
- ∞ надлежна Министарства,
- ∞ програмска сарадња са другим стручним установама – у земљи и иностранству,
- ∞ програмска сарадња са другим управљачима у Србији,
- ∞ сарадња са локалним становништвом и другим заинтересованим субјектима.

## XI. Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене

---

Основне активности на спровођењу плана утврђене су добрим делом његовим претходним садржајем и оквирно се могу разврстати на:

- ④ Активности на изради управљачких докумената (сагласно Закону о заштити природе);
- ④ Активности на обележавању Арборетума као Споменика природе (сагласно Правилнику о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС“, бр. 30/92, 24/94 и 17/96));
- ④ Активности на чувању, заштити и одржавању основних вредности Арборетума као заштићеног природног добра;
- ④ Активности на уређењу Споменика природе, а у складу са урађеним планским документима (у складу са компетентним законима);
- ④ Активности на презентацији и популаризацији Споменика природе;
- ④ Активности на коришћењу Арборетума као образовног и научноистраживачког објекта.

*Активности на изради управљачких докумената* ће у највећем делу бити поверене специјалистима Шумарског факултета уз евентуалне консултантске услуге специјалиста из институција које се баве сличном проблематиком. При том, мора се поштовати процедура и процес израде планова и програма и мора бити усаглашен са законима који ближе уређују предметне области.

*Активности на обележавању Арборетума* као Споменика природе ће се одвијати, делом, ангажовањем фирми које се баве пословима на изради табли и др. елемената за обавештавање и упозоравање, а сама монтажа, обележавање спољних и унутрашњиг граница ће се вршити у личној режији Факултета као управљача овим заштићеним добром.

*Активности на чувању, заштити и одржавању основних вредности* Арборетума као заштићеног природног добра ће се већим делом одвијати личним ангажовањем људских ресурса факултета, док ће неопходна материјална средства бити обезбеђена у складу са Законом о јавним набавкама, по устаљеној процедури.

*Активности на уређењу Споменика природе*, а у складу са урађеним планским документима, већим делом се односе на план санације, реконструкције и ревитализације простора Арборетума у циљу његовог приближавања функционалном оптимуму. Овим треба обезбедити:

1. Висок ниво уређености објекта који би био још репрезентативнији у односу на образовну и научну функцију, у најширем смислу,
2. Стварање пријатнијег и безбеднијег амбијента за студенте и друге кориснике, даљим рашчлањивањем делова комплекса и уношењем нових елемената екстеријера и парковског мобилијара у складу са дозвољеним активностима,
3. Обнову систематичног уношења нових дрвенастих и жбунастих врста и унутарврских таксона (култивара, сорти и др.) у колекцију, планском садњом већим интензитетом у проширеном делу Арборетума,
4. Услове за мултидисциплинаран научни рад, кроз постављање нових огледних површина,
5. Стварање услова за организовање образовних посета предшколског узраста, основних, средњих школа, студената Универзитета у Београду и осталих домаћих и страних факултета, иностране стручне посете, посете заинтересованих грађана, укључивање Арборетума у туристичку понуду Београда, одржавање културних манифестација, семинара, јавних трибина и предавања,
6. Стварање услова за редовно одржавање Арборетума ради нормалног и комфорног коришћења целе године.

*Активности на презентацији и популаризацији Споменика природе су таксативно набројане у поглављу VIII, а одвијаће се наизменично пратећи мотиве и активности које се одвијају у Арборетуму. У ове активности неопходно је укључити све заинтересоване стране, пре свега, медије.*

*Активности на коришћењу Арборетума као образовног и научноистраживачког објекта одвијаће се у складу са наставним планом и програмом на годишњем нивоу свих заинтересованих страна. У односу на научноистраживачки значај неопходно је у оквиру планова и програма коришћења дефинисати приоритетне теме истраживачког карактера од којих је, она везана за мониторинг, већ сада актуелна.*

Остваривање програмских активности дефинисаних у овом плану могуће је уз испуњење следећих претпоставки:

- организовање, опремање, кадровско и стручно оспособљавање за старање о заштићеном природном добру,
- усаглашавање израде планске и пројектне документације за извођење потребних радова за унапређивање постојећих стања, а у складу са наменом,
- континуирано праћење стања дендрофлоре у Арборетуму као и стања животне средине у целини од стране специјалиста Шумарског факултета за заштиту стабала и земљишта,
- инфраструктурно опремање у обиму који не нарушава основну намену Арборетума а које је нужно у циљу оптимализације постојећег стања.



## **ХII. Финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења**

---

Одрживост плана управљања увек зависи и од реалних финансијских претпоставки односно, финансијске покривености циљева управљања, планова и мера за њихово остваривање.

У складу са члановима 69. и 70. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10), средства за потребна за спровођење режима заштите заштићеног подручја обезбеђују се из:

- буџета града Београда,
- накнаде за коришћење заштићеног подручја,
- прихода остварених у обављању делатности управљања Шумарског факултета заштићеним подручјем,
- средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе,
- других извора у складу са законом.

На План управљања сагласност даје организациона јединица Градске управе града Београда надлежна за заштиту животне средине по претходно прибављеном мишљењу Завода за заштиту природе Србије.

План управљања спроводи се Годишњим програмом који садржи послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години, динамику извршења програмираних радова, послова и задатака, и неопходна финансијска средства за реализацију Годишњег програма управљања. На Годишњи програм управљања Споменика природе „Арборетум Шумарског факултета“ сагласност даје организациона јединица Градске управе града Београда надлежне за заштиту животне средине.

## XIII. Литература

---

Стручна/документациона основа за израду предлога за заштићено природно добро „Арборетум Шумарског факултета“ као Споменик природе (Завод за заштиту природе Србије, 2010)

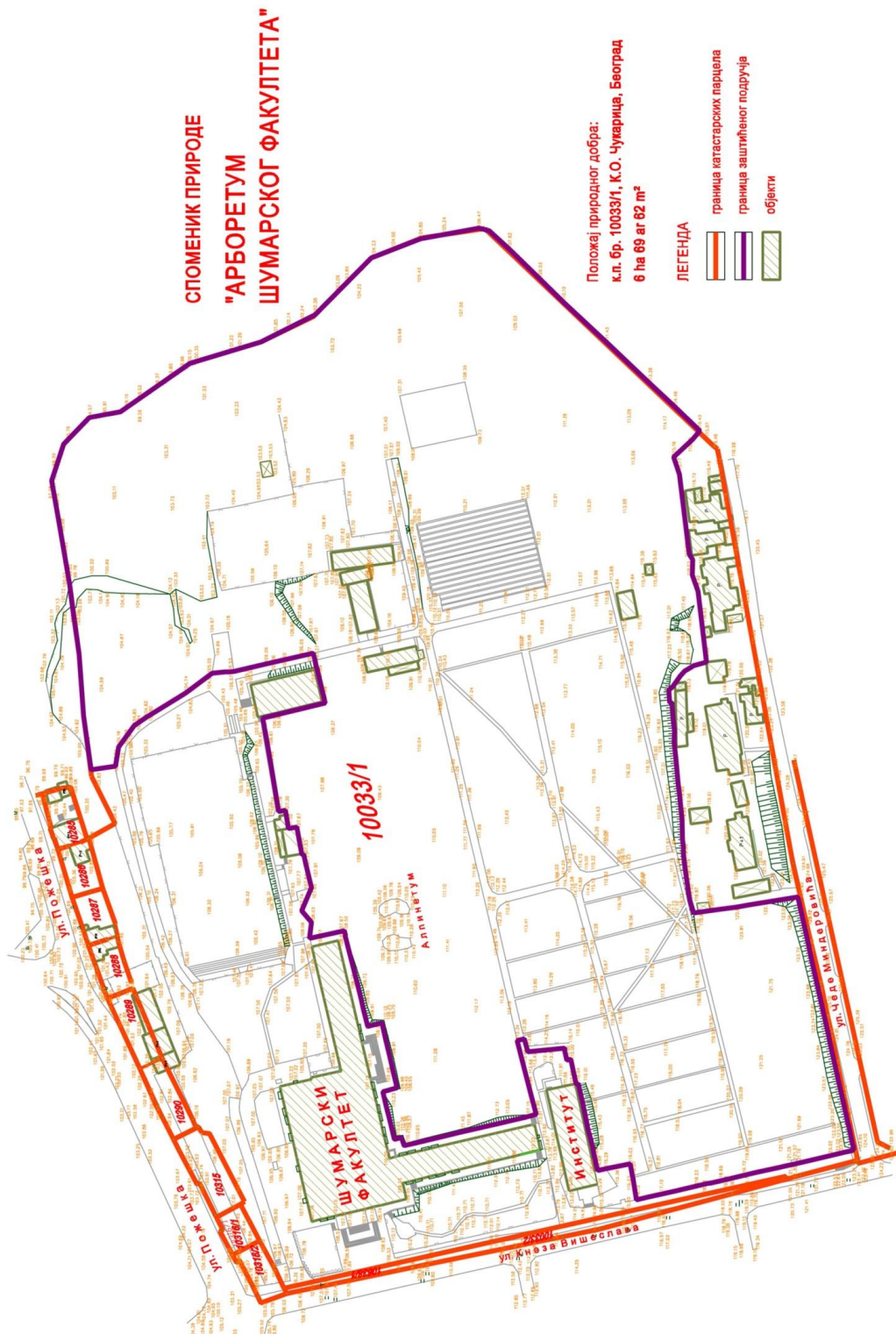
Решење о проглашењу заштићеног подручја „Арборетум Шумарског факултета“ („Службени лист града Београда“, бр. 27/11)

Генерални урбанистички план Београда 2021. („Службени лист града Београда“, бр. 27/03)

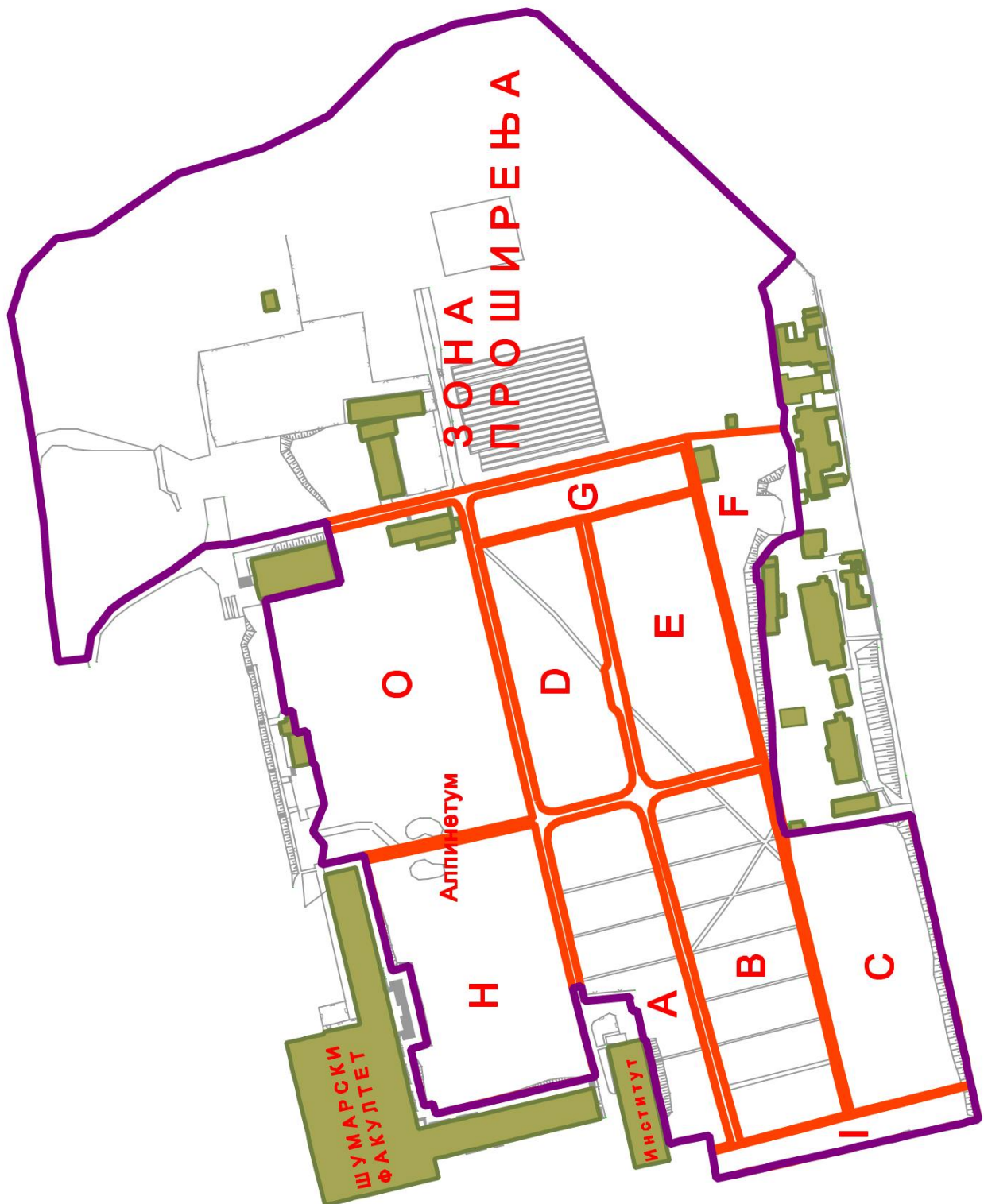
Документација Шумарског факултета

Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10)

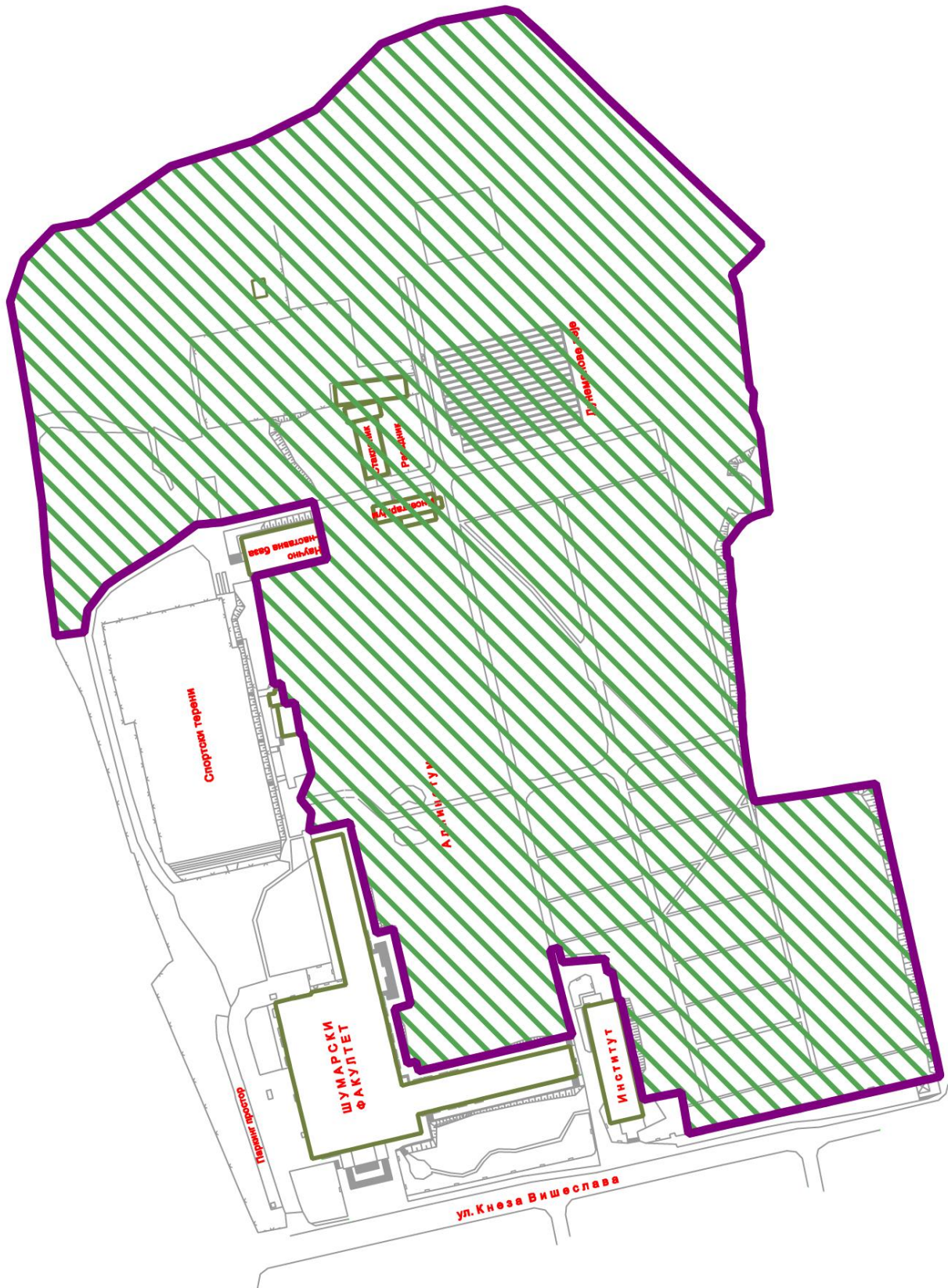
## XIV. Картографски приказ Споменика природе Арборетум Шумарског факултета



**Катастарско топографски план са границом заштите  
Арборетума Шумарског факултета**



**Просторна организација комплекса  
Арборетума Шумарског факултета са границом заштите**



## Режим заштите II степена Арборетума Шумарског факултета